



**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæsstio secunda. Vtrum angeli proficiant in cognitione per mutuam locutionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

indigent prædicta custodia, quia quantum hoc sit verum, tamen quia pro isto statu puer est aliquo modo vnum cum matre saltem quandam colligationem, sicut fructus pendens in arbore est aliquid arboris, ideo eundem angelum custodem quem habet mater.

9 AD Primum argumentum dicendum quod custodia hominum per angelos non superfluit, quantum homines custodiuntur per deum, quia neutra custodia cogit liberum hominis, nec necessitas quin possit inclinari liberè ad bonum & ad malum, sed solum adiuuat interiori suggestioni, & remotione impedimentorum quæ siue fiant per deum, siue per angelum tanto apparebit iustior damnatio reproborum qui tot beneficiis abusi fuerint, & salus iustorum gloriosius deo attribuetur, qui tot adiutoris salutem hominum procurat.

10 AD Secundum dicendum, quod beneficia quæ dantur homini in quantum est Christianus incipiunt à tempore baptismi. Et ea quæ dantur homini in quantum habet naturam rationalem quæ est capax beatitudinis exhibentur eis, ex quo talem naturam nascendo accipiunt, siue per naturam in vtero, siue per naturam ex vtero. Sed differenter, quia puer in vtero talia beneficia recipit cum matre cõmunia, sed nascendo ex vtero habet ea sibi propria tunc autem beneficiis est custodia angelorum, unde quantum ad baptismum incipit homo habere regulariter gratiam quæ est principium merendi salutem, tamen sola natura humana ante baptismum talis est creata quæ potest esse particeps salutis: unde omnibus hominibus bonis & malis, electis & reprobis prædicta custodia non negatur.

11 Ad tertium dicendum quod quantum Christus fuit beatus secundum superiorem partem rationis, & quantum ad hoc non indiguit custodiâ angelorum, tamen fuit secundum corpus passibilis & viator, & sic habuit angelum custodem, non tanquam superiorem, sed tanquam ministrum.

QVÆSTIO SECVNDA.

Vtrum angeli proficiant in cognitione per mutuum locutionem.

Tho. 1. q. 107. a. 1.

DEinde queritur, vtrum angeli proficiant in cognitione per mutuum locutionem. Et videtur quod non, quia omnis locutio videtur fieri per verba quæ feruntur auditui, vel per nutus, seu facta quæ deseruiunt visui: hi enim duo sunt sensus disciplinabiles (vt dicitur libro de sensu & sensato.) Sed nihil tale potest esse in angelis cum sint incorporei in se, nec ex corporalibus cognitionem accipiunt, ergo &c.

2 IN CONTRARIUM est scriptura quæ intro ducit angelos sibi mutuo loquentes Zach. 2. Alius angelus egrediebatur in occursum eius. (I. prioris angeli) & dicit ad eum, curre & loquere ad puerum istum.

3 RESPONSIÒ. Locutionem esse inter angelos oēs doctores theologiae concedunt: sed difficile est istius locutionis assignare modum. Quiddam enim dicunt quod sicut in nobis est aliquid quod vnus homo de alio naturaliter percipere potest, vt ea quæ exterioribus sensibus subiacent. Aliquid verò quod secundum se percipi non potest sicut interiores conceptus mentis. Et hi innotescunt per signa extrinsecus apparetia quæ sunt nutus vel verba in diantibus quibus fit locutio. Sic in angelis est aliquid quod vnus in alio naturaliter videre potest, aliquid verò quod videri non potest, sicut motus voluntatis eius, videtur autem ab alio angelo prout ordinatur ad id quod est naturaliter cognitum in eo. Ex hac enim ordinatione illud naturaliter cognitum efficitur significatiuum interioris conceptus vel motus. Et talis expressio vocatur locutio, & virtus exprimiendi vocatur lingua angeli.

4 Istud autem non videtur sufficiens dictum, quia illa signa quæ vnus angelus cognoscit naturaliter in alio, aut sunt significatiua naturaliter, vel ex institutione, siue ad placitum. Primum non potest dici (scilicet quod sunt significatiua naturaliter) quia ea quæ significant naturaliter ostendunt solum naturales animi passiones, seu affectiones, sicut gemitus infirmorum, dolorem, & sic de aliis. Naturales autem motus voluntatis vnus angeli quilibet angelus cognoscit sine signo, multo plenius quam quicumque

medicus infirmitatē corporis, eo quod quilibet angelus plene nouit naturam alterius, & per consequens affectiones naturales: & ideo ad hæc demonstranda non oportet esse aliqua signa. Item per signa naturalia non fit proprie locutio vt magis patebit, & de se factis est manifestum, non enim dicimus infirmum gementem esse loquentem. Item nec huiusmodi signa sunt significatiua ad placitum, quia quæcunque sunt naturaliter in angelo sunt in eo inuariabiliter & immutabiliter. Si enim in corporibus celestibus non est variatio, nisi secundum motum localem, nulla autem secundum formam substantialem, vel accidentalem naturaliter inherentem (quod dico propter lumen quod variabiliter luna à sole recipit, quia à se naturaliter non habet) multo fortius in angelis nulla est variatio, nulla mutatio quo ad ea quæ eis naturaliter insunt. Si igitur per talia fieret angelorum locutio, semper loqueretur, & de eisdem, cum semper in eis sint eadem signa. signum enim quoadiu est representat illud cuius est signum. hoc autem est inconueniens & contra rationem locutionis quæ fit per signa quæ significant ad placitum, siue ex institutione, quia talia sunt in potestate loquentis vt fiant, vt patet in nutibus & verbis, & loquens per ea potest loqui vel non loqui. Item locutionem quæ est per signa quæ significant ex institutione, nullus intelligit, nisi ille qui nouit ad quid significandum signum illud impositum est, sicut puer latinus non intelligit locutionem per verba græca, nec e contrario, ergo si signa per quæ loquitur angelus angelo significant ad placitum, oportet angelos sibi inuicem loquentes scire prius ad quid significandum illa signa sunt imposita vel instituta: & si illa institutio facta est per vnum angelum solum qualiter innotescet hoc aliis, non apparet. Quia si per locutionem, tunc locutio præcedet signa per quæ fit, quod est inconueniens.

5 Nec possumus fingere in angelis illud quod est in hominibus, videlicet quod Magister ostendit, vel tradit puero panem, dicendo panem. Et sic docet illis quid illa vox significat. non enim sic ostendit angelus alii angelo rem aliquam applicando signum quod eam significat, hoc enim fingi non potest. Si autem illa institutio fiat cõcorditer per oēs angelos simul, oportet quod conceptus omnium eorum de tali institutione sit notus omnibus, & sic ante omnem locutionem conceptus vnus angeli erit notus alteri, eadē ratione conceptus angelorum erunt oibus angelis noti, & tunc non oportebit ponere locutionem in angelis, quare prædicta opinio non videtur conueniens.

6 Alii dicunt quod angelus loquitur angelo describendo diuersas figuras in celo per applicationem suæ virtutis, & per eas possunt angeli mutuo exprimere sibi conceptus suos, & sic ad inuicem loqui.

7 Sed illud videtur valde frivolum, quia illa figuratio celi aut esset secundum aliquam alterationem, puta quod celum secundum partem determinatam figuræ alteraretur calido vel frigido, vel alia alteratione, & istud est impossibile, cum celum non sit susceptiuum huiusmodi qualitatum, vel intelligeretur ista figuratio per impressionem factam in celo, sicut figuratur cera à sigillo, vel sicut figuratur sigillum per incisionem, quæ ambo planum est esse absurda, aut esset per aliquem contactum, aut ergo per contactum quantitatis aut virtutis, per contactum quantitatis sicut dicitur figurari paries secundum imaginationem, per applicationem alicuius corporis triangularis ad ipsum in quantum corpus triangulare occupat de pariete spacium sibi quale, licet in ipso pariete non fit actualis triangulatio, & hoc modo non potest angelus (cum non sit quantus) facere aliquam figuram in celo, oportet ergo quod talis figuratio fieret per contactum virtutis. Ex quo sequeretur quod angelus per suam virtutem aliquam figuram realliter imprimeret celo, quia tangere aliquid tactu virtutis non est aliud quam per virtutem habere aliquem effectum in illo quod dicitur tangi, & dicere oppositum est propria vocem ignorare, cum ergo impossibile in angelis facere aliquam figuram in celo: hoc modo patet quod ille modus loquendi per figuras tales non est angelo possibilis. Itē & est contra præcedentem opinionem pro parte. Si angelus posset tales figuras facere, aut ille signaret conceptum angelis naturaliter, vel ab institutione. Non naturaliter vt de se patet, sicut nec figura per hominem facta signat naturaliter

conceptum eius, nec ab institutione, cum talis institutio esset in voluntate angeli facientis figuram. Oportet ergo quod alii angelo prius innotesceret voluntas & propositum instituenti talem figuram ad significandum rem, cuius rei vel conceptus figura esset lignum, quam posset percipere loquutionem factam per talem figuram vel per tale signum, sed illa institutio vel signatio cum esset per liber. arbi. angeli instituentis, non potuit innotescere alteri angelo nisi per loquutionem, ergo oportet ponere loquutionem præcedentem modum loquendi per talem figuram de quo modo esset querendum, ut prius.

9 Alius est modus quem quidam novi doctores ponunt dicentes quod loquutio fit in angelis per verbum mentale, quia angelus manifestat alii angelo unum conceptum per alium. Quod probant, quia sicut est in verbo vocali, sic in verbo mentali. Sed unum verbum vocale manifestatur per aliud, sicut sciens latinum, & theutonicum scienti forum latinum exponit theutonicum per latinum, ergo similiter angelus potest alii angelo exponere unum conceptum per alium, ut pote unum conceptum indeterminatum & implicitum, & ideo alteri angelo ignotum, per alium conceptum explicitum & determinatum, & ideo magis notum.

10 Sed istud nullo modo videtur verum, quia conceptus ignotus non potest manifestari per alium conceptum ignotum, sicut nec unum verbum vocale ignotum manifestatur per aliud ignotum, ut patet per exemplum eorum. Sed quilibet conceptus angeli de his de quibus est loquutio, est alii angelo ignotus, vel si vnus sit notus & alius erit notus. Ponentes enim hanc opinionem, aut tenent quod vnus angelus nouit cogitationes & volitiones alterius, & tunc quilibet conceptus vnus angeli est alii angelo notus, vel tenent quod vnus angelus non nouit cogitationes & affectiones alterius, & tunc nullus conceptus vnus angeli est alii angelo notus. Et sic ignotum manifestabitur per ignotum, quod est impossibile, vel notum manifestabitur per æque notum quod esset frustra, quare &c.

11 Itē prædicti positores, aut intendunt quod in angelo sint simul duo conceptus, vnus indeterminatus & implicitus, alius determinatus & explicitus, quod esse non potest, quia duo actus intelligendi non possunt simul esse in eodem intellectu naturaliter. Aut intendunt quod isti duo conceptus sint successiue in angelo, & tunc mirum est quomodo vnus conceptus manifestabitur per alium. Cōstat autem quod conceptus qui est actus in angelo non potest manifestari per illum conceptum qui non est, quia ille est totaliter ignotus, nec ille qui non est actus in angelo potest manifestari per illum conceptum qui est in eo, quia per loquutionem nullus manifestat, nisi illud quod concepit actus.

12 Et iterum si quis conceptus esset notus & non alius hoc esset, quia magis esset explicitus & determinatus quod alius, & ideo magis esset aptus ad mouendum alium angelum ad intelligendum. Sed illud non valet, quia alius conceptus potest esse minus explicitus & minus determinatus quam alius dupliciter, vno modo exruditate & ignorantia concipientis, sicut sunt aliqui homines rudes, qui nec apud se explicitè & ordinatè aliquid concipiunt, nec alteri exprimunt, sed confuse: sed istud non potest poni in angelis. Alio modo ex subtilitate concipientis qui simpliciter & vniuersaliter aliquid concipit, quod alii nati sunt concipere, imò oportet quod per multa eis explicetur ad hoc ut intelligant, & hoc modo aliqui conceptus superioris angeli sunt minus expliciti quod conceptus inferiorum, nullus autem conceptus inferioris angeli potest hoc modo esse implicitus, vel indeterminatus respectu intellectus superioris angeli, tunc sic locutio fit in angelis per hoc quod conceptus implicitus & indeterminatus manifestatur per conceptum magis explicitum & magis determinatum, sed nullus conceptus inferioris angeli est implicitus, vel indeterminatus intellectui angeli superioris, sed oēs sunt ei expliciti & determinati modo quo nunc loquimur (ut patet ex iam dictis) ergo secundum hunc modum inferior angelus non loquitur superiori, quod est inconueniens.

13 Dicendum ergo aliter, quod sicut est duplex verbum, scilicet verbum interius quod est verbum mentis, & exterius quod dicitur verbum vocis: sic est duplex locutio interior & exterior. Ad locutionem exteriorem requiruntur duo. Primum est quod res innotescat per alteram, res

enim que in seipsa cognoscitur non innotescit (ut sic) per loquutionem sicut color qui videtur in pariete. Secundum est quod cognoscatur non per quodcumque alterum, sed per alterum quod est signum & in ratione signi. Cognitio enim vnus rei per aliam, ut est res quedam licet cognoscitur effectus per causam & e converso, ratione suae habitudinis, vel quocumque alio modo, tali modo non est proprie loquutio, sed oportet quod res cognoscatur per signum inquam est signum quod est dictum vel factum, ut sunt nucus monachorum, magis etiā proprie fit loquutio per dicta quia per facta, eo quod verba inter signa obtinent principatū, & isto modo loquitur homo homini, potest etiā hoc modo loqui angelus homini formādo in aere sonos similes vocibus significatiuis, vel formādo corpus in quo faciat nutus & signa, sicut faciūt monachi, potest etiam hoc modo loqui angelus angelo, quia angeli nouerunt quid significant voces, nutus & signa, sicut nouerunt homines. Ad loquutionem autem interiorem non requiruntur prædicta duo, dicimus enim quod homo sibi ipsi loquitur quando cogitat de aliqua re dato quod illa res non innotescat ei per quocumque signa, sed solum per suam cognitionem, sed dicitur loqui alteri quando cogitationem suam vel affectionem suam dirigit in ipsum dato quod illa cogitatio vel affectio sit secundum se nota illi alteri, sicut hominē mentaliter orantem dicimus loqui inquantum cogitationem suam & affectionem dirigit in Deum, qui tamē prædicta directione nouit quamlibet cogitationem & affectionem hominis, & est aliquo modo simile in locutione exteriori, quia homo dirigens sermonem vocalem ad aliquem dicitur loqui ei & non alius, quantum multi sint presentes qui equaliter loquutionem eius audiunt & cognoscunt. Et per modum istum si vnus angelus cognoscit cogitationem & affectionem alterius (ut dicit quædam opinio superius posita) tamen si ex sua intentione dirigit ista respectu alius angeli, dicitur ei loqui & non alius ad quos suam prædictam intentionem non dirigit. Si autē vnus angelus non cognoscit cogitationem & affectionem alterius (ut dicit alia opinio) sic difficilius est assignare qualiter vnus angelus loquatur alteri, nisi illo modo quo angelus loquitur homini. Nobis autem ad præsens alius modus non apparet.

14 Ad rationem in oppositū respondendum est quod loquutio corporalis & exterior fit per voces, nutus, & signa, sed interior per quam homo sibi ipsi loquitur fit per solam cogitationem. Illa autem per quam angelus alii angelo loquitur, fit per solam directionem & ordinationem conceptus sui ad alterum.

QUESTIO TERTIA.

Vtrum angelus vnus proficiat in cognitione per alterius illuminationem.

Thom. 1. q. 106. ar. 1.

Postea queritur vtrum angelus vnus proficiat in cognitione per alterius illuminationem. Et videtur quod non, quia lumen est quædam forma, sed angeli non possunt immediate inducere formam aliquam (ut visum fuit sup. dist. 7.) ergo &c.

2 Ad idem est quod dicit Aug. lib. 73. q. 4. mens ratio: 4. nalis a solo Deo formatur nulla interposita natura.

3 IN CONTRARIUM est Dion. s. c. cœl. hier.

4 RESPONSIO. Circa quæstionem istam videnda sunt tria. Primum est quid sit illuminatio. Secundum est de quo fit vel fiat. Tertium est per quem modum fiat.

5 Quantum ad primum sciendum est quod illuminatio secundum, quod ad intellectum pertinet nihil est aliud quod quædam manifestatio veritatis. vnde Apostolus ad Eph. 3. dicit mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc illuminare omnes quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in Deo, & sic illuminat vnus angelus alium, dum ei manifestat veritatem quam ipse nouit.

6 Quantum ad secundum dicendum est quod illuminatio non est nisi de his quæ dependēt solum a voluntate diuina quæ latent omnes angelos nisi eis reuelentur, cui concordat autoritas Apostoli superius inducta. Sacramenta enim & mysteria quando reuelantur angelis dicuntur de eis illuminari.

Thom. 1. q. 106. ar. 1.

7 Quan